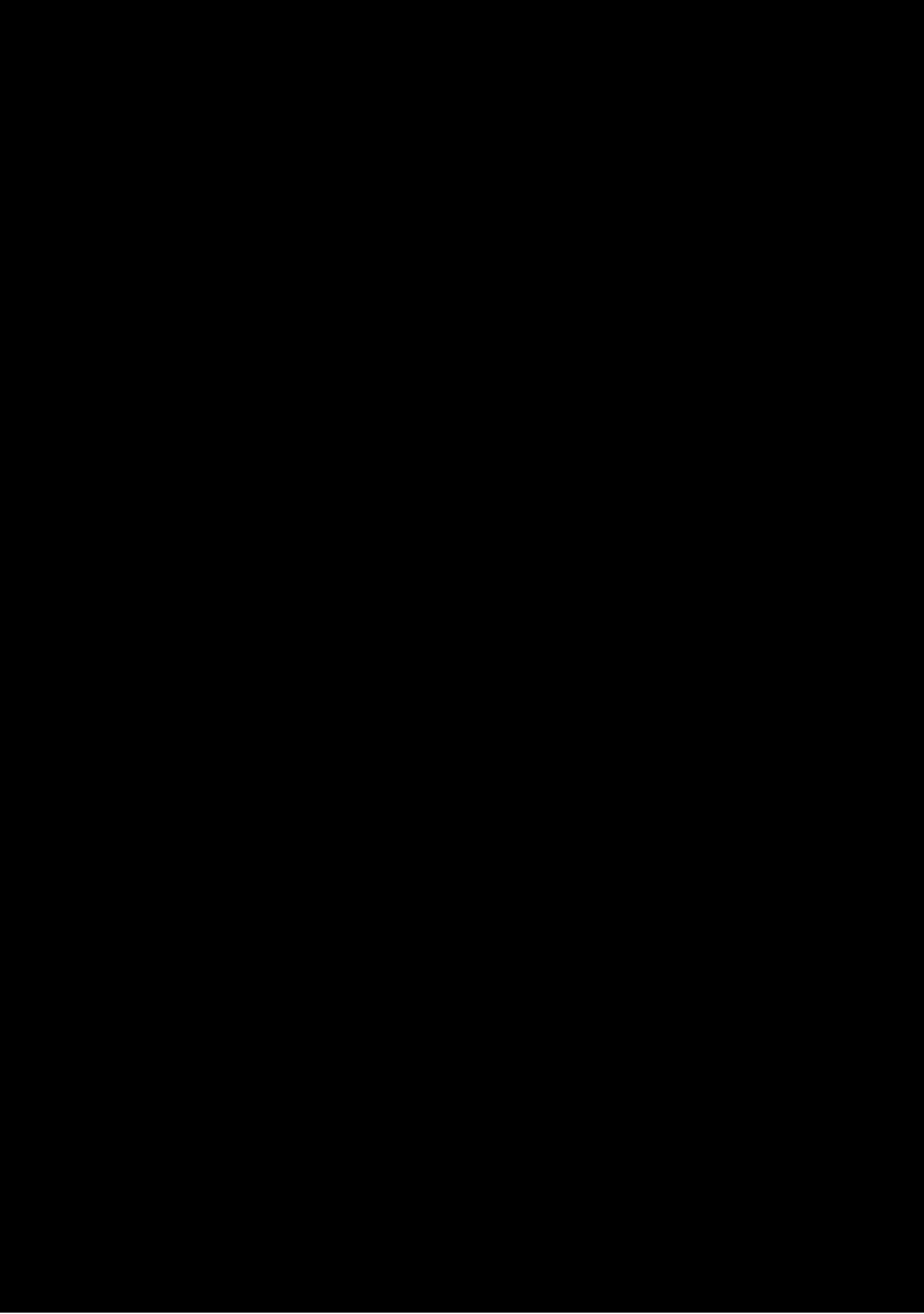

DUTCH
TOUCH

DUTCH TOUCH

Bhaskar Hande

Binnenhof Den Haag 15jan. 1988

DOOPLEEFDE SYMBOLEN VAN BHASKAR HANDE

In het werk van dé uit India afkomstige.-.Bhaskar Handé. die tot en met 30 januari in Galerie Zagwijn exposeert, ,heett de symboliek een belangrijke plaats. Zijn werk is doorwrocht en verstild. Dit ondanks zijn vaak dynamische schildertrant. Bhaskar Handé maakt op een doorleefde wijze gebruik van symbolen als driehoeken en kruisen. Verschillende werken, ook die zonder direct opvallende symbolen, hebben verder een sterke meditatieve uitstraling. In enkele gevallen wordt dat zelfs haast religieus. Zoals zijn „Inner opposition“, waarbij twee schilderijen in driehoek vorm onder elkaar zijn geplaatst. Van het werk gaat een enorme rust uit. Het lijkt de ruimte te willen bezweren.

Een zelfde uitstraling heeft ook het schilderij bestaande uit acryl op papier, dat zich in de achter ruimte van de galerie bevindt. In het midden van een ruitvormig papier is een driehoek vorm te zien op een haast transparante doorwerkte ondergrond. Het schilderij doet heel "oer" aan. Doordat de meditatieve of vergeestelijkte werken door een uit India afkomstige kunstenaar zijn gemaakt, worden gedachten aan oude Oosterse culturen opgeroepen. Maar aan de andere kant bewijst Bhaskar Handé ook, dat kunst universeel is, omdat zijn beeldtaal uiteindelijk overal verstaan wordt.

T/M 7 SEPTEMBER 1988

Expositie

'De HKK nodigt uit'

Dit jaar is in de opzet voor de expositie 'De HKK nodigt uit' gekozen voor een presentatie van schilderkunst die voldoende ruimte biedt aan elk van de exposanten. Van de vijf standpunten in de schilderkunst die gepresenteerd worden zijn vertegenwoordigd: Anton Claassen, René van Dam, Bhaskar Handé, Ton van Kinten en Nies Vooijs. Deze jaarlijks terugkerende expositie wil in de eerste plaats kwalitatief goed werk laten zien dat de aandacht heeft getrokken van de afdeling Beeldende Kunst. Vernieuwing en verjonging zijn twee andere sleutelbegrippen - de exposanten zijn allen rond de dertig jaar. Tenslotte is er gestreefd naar een mate van samenhang. Het werk van de vijf heeft een zekere overeenkomst.

Nies Vooijs: "Schilder wat om me is".

Ton van Kints: "Door het raam valt het licht binnen. Dat is het echte thema van de schilder".

Bhaskar Handé: "De gedachte kun je alleen laten zien en voelen met kleuren, het materiaal."

René van Dam: Zijn werkomgeving wordt gevormd door een verzameling oud hout, daklood, kasten en kisten, roestige stukken ijzer, met beton besmeurde steigerplanken en meer zaken die ondanks alles nog steeds niet rijp bevonden worden voor de vuilnisbelt.

Anton Claassen: Hij gebruikt felle kleuren, veel verf voor zijn expressief geschilderde vormen. In de werken komt de vervreemding naar voren. }an
Wisse

Art Magazine Den Haag Feb. 1989

BHASKAR HANDÉ

In februari is de expositieruimte van galerie "Bekijk Het Maar" ingericht met werk van Bhaskar Handé. Deze kunstenaar is afkomstig uit India, en woont sinds enkele jaren in Nederland. In de Indiase stad Bombay heeft Bhaskar de Akademi voor Beeldende Kunst gevolgd. Vervolgens heeft hij te Den Haag de Koninklijke Akademie gedaan. Bhaskar heeft al eerder in galerie "Bekijk Het Maar" geëxposeerd. Bovendien is hij net terug van een verblijf van 5 maanden in India, alwaar hij in Bombay z'n eerste professionele tentoonstelling had. Het culturele klimaat in Bombay ontwikkelt zich goed, aldus Bhaskar. Er zijn veel galeries; deze zijn eigendom van een particulier dan wel van een kunstvereniging. De galeries zijn vooral in de wijken 'Fountain' en 'Nariman Point' te vinden. Voorbeelden zijn de Jahangir Art Gallery en de K. N. Bajaj Art Gallery, beiden vergelijkbaar met de Haagse Pulchri Studio.

Belangrijk is ook de 'Bombay Art Society'. Dit is een reeds 75 jaar oude stichting, echter zonder een eigen galerie. Kenmerkend voor alle drie is het internationale karakter wat ze dragen. Bhaskar zegt: "Er is weinig verschil te constateren tussen kunst in Europa en in India, er is bijvoorbeeld erg goed abstract werk te zien. De Indiase cultuur is toch meer in muziek en films te vinden". Helaas werd hij, waarschijnlijk door de klimaatsverandering, kort na zijn aankomst in India ziek. Hij werd zelfs voor enige tijd in het ziekenhuis opgenomen. Vanzelfsprekend was dit niet de start die hij voor ogen had. Een andere tegenvaller was dat alle galeries hun exposities voor de komende tijd al gepland hadden. Uiteindelijk kon, via een vriend die binnenhuisarchitect is, er toch nog een expositie geregeld worden voor één week in november. Weliswaar kort, maar het kon niet anders. De periode daarvoor heeft Bhaskar bij een reclamebureau gewerkt als 'art-director'. Tevens voerde hij free-lance als vormgever bij een ander bureau opdrachten uit. Zo heeft hij vier schilderijen gemaakt; 'stilleven's' van 2.00 bij 2.50 m..

Dit was in het kader van een fotoreclame van authentieke sari's uit Benares, wat in een Engels tijdschrift in Bombay gepubliceerd werd. Na deze bezigheden is hij aan de expositie gaan werken. Deze vond plaats van 6 tot 14 november, in de galerie

van één van de vier kunstverenigingen in Bombay; de K. N. Bajaj Trust. De expositie, bestaande uit 27 tekeningen en schilderijen op doek, werd goed ontvangen. Studenten en leraren van de Akademie voor Beeldende Kunst in Bombay, waar hij zijn studie voltooide, reageerden allen enthousiast op zijn expositie. In een Engelstalige krant in Bombay verscheen de volgende recensie "In the present exhibition he gives us 27 of his paintings executed in such different media as drawing with Japanese ink with brush, acrylics and oils on paper, oils on canvas, mixed media and so on. An outstanding painting of his is one of a mixed media on canvas, a large square panel of great beauty with reds and yellows splashed in abundance which could well adorn any drawing room with distinction" (the Daily, Saturday, nov. 12, 1988). In die ene week werd dan ook werk verkocht. Een aantal doeken zijn nu bij een vriend ondergebracht, die ze verkoopt. Veel van het aldaar geëxposeerde werk staat op dia. Uit de expositie in Bombay kwamen ook twee grote opdrachten van het bedrijfsleven voort. Zo moet hij voor een gerenommeerd hotel een groot schilderij maken, waarbij geen voorwaarden vooraf gesteld worden aan het werk. Bhaskar krijgt de vrije hand bij het uitvoeren van de opdracht, en hoeft op geen enkele manier concessies te doen. Het volgen van zijn inspiratie, zonder het doen van (commerciële) concessies is overigens af te lezen aan zijn gehele oeuvre. "Ik ga gewoon verder, doe gewoon wat ik denk en dan moet doen". De andere opdracht houdt in dat Bhaskar een aantal ontwerpen maakt voor een serie tapijten. De tapijten zullen met de hand worden geknoopt in India, ieder tapijt zal een éénmalig karakter dragen, en is dus net zo uniek als zijn schilderijen. Eén tapijt is reeds klaar, en aan de andere ontwerpen kan Bhaskar hier verder werken. Het ligt in de bedoeling dat er een tentoonstelling gewijd wordt aan deze tapijten. Voor de toekomst heeft Bhaskar goede hoop dat er meer exposities in Bombay zullen volgen. Maar eerst concentreert deze 'eigenzinnige' kunstenaar zich op de expositie in galerie "Bekijk Het Maar", opdrachten zoals bijvoorbeeld het schilderij voor de Hindoestaanse Shri Visnu school te Den Haag, en exposities in andere Nederlandse steden. De expositie in galerie "Bekijk Het Maar" bestaat uit doeken en tekeningen van gemengde techniek. Er zullen onder andere enkele tekeningen gemaakt tijdens zijn laatste verblijf in India te zien zijn. De expositie vindt plaats van 4 februari tot en met 2 maart 1989.

Marion Sloot

BINNENHOF Den Haag 2 June 1989

Een parade van stijlen in Musée Alternativ

Van de serene opstelling bij Seasons Galleries naar Musée Alte-r-nativ is een flinke overgang. Hier toont het collectief Artimediair een selectie uit het werk van aangesloten leden. Drie jaar geleden werd de stichting Zelfkunst opgericht, inmiddels omgedoopt in Artimediair. Een initiatief van jonge kunstenaars op zoek naar nieuwe expositie-mogelijkheden. Aan de Prinsegracht opende de groep galerie 'Bekijk het maar'. De groep telt inmiddels 40 leden. Voorlopig hoogtepunt in de nog korte historie vormt de expositie in het voormalige Rex-theater aan de Lange Poten. Hier valt te zien waar Artimedair inhoudelijk voor staat. Bijna alle aangesloten kunstenaars exposeren enkele werken.

De expositie heeft een curieuze naam: Musée Alternativ. Een museum is het zeker niet en het woord 'alternatief' heeft sinds plusminus 1970 alle wervende kracht verloren. En waarom in het Frans? De organisatie is niet zo gelukkig in de keuze van namen. Stichting 'Zelfkunst' en galerie 'Bekijk het maar' suggereren een nogal vrijblijvende kunstbeoefening, Artimediair lijkt dan een flinke stap voorwaarts: een eigentijdse naam waarachter zelfs 'art consultancies' en 'art managers' schuil zouden kunnen gaan. Nomen est omen, maar het is ook een beetje flauw de initiatiefnemers daarmee lang te plagen. Het gaat tenslotte om de kunst. Musée Alternativ toont een bonte waaier van stijlen en technieken. Artimediar is dan ook een belangenorganisatie waar de leden elkaar niet vinden op grond van gezamenlijke artistieke uitgangspunten. Er hangen abstracte, figuratieve en realistische werken, maar eveneens foto's en copieerkunst. De kwaliteit wisselt sterk. Soms balanceert het op de rand van, kitsch of valt eroverheen: De dame voor het raam op het schilderij Looking out of the window van Ymir Flink en Goodbye Baccara van Andrew Valkenburg zijn spanningsloos door de grote mate van voorspelbaarheid en de afgesleten beeldtaal. Ook de dansers van Winni-fred Bastian beantwoorden in al hun gratie en let. Dit zegt overigens niets over de technische begraafdheid van de betrokken kunstenaars, maar pas als techniek, vorm en inhoud in gelijke mate voorhanden zijn, kan in de verte kunst beginnen te gloren. Ander werk zoals dat van Koos Luiken suggereert wel diepgang, de vraag is

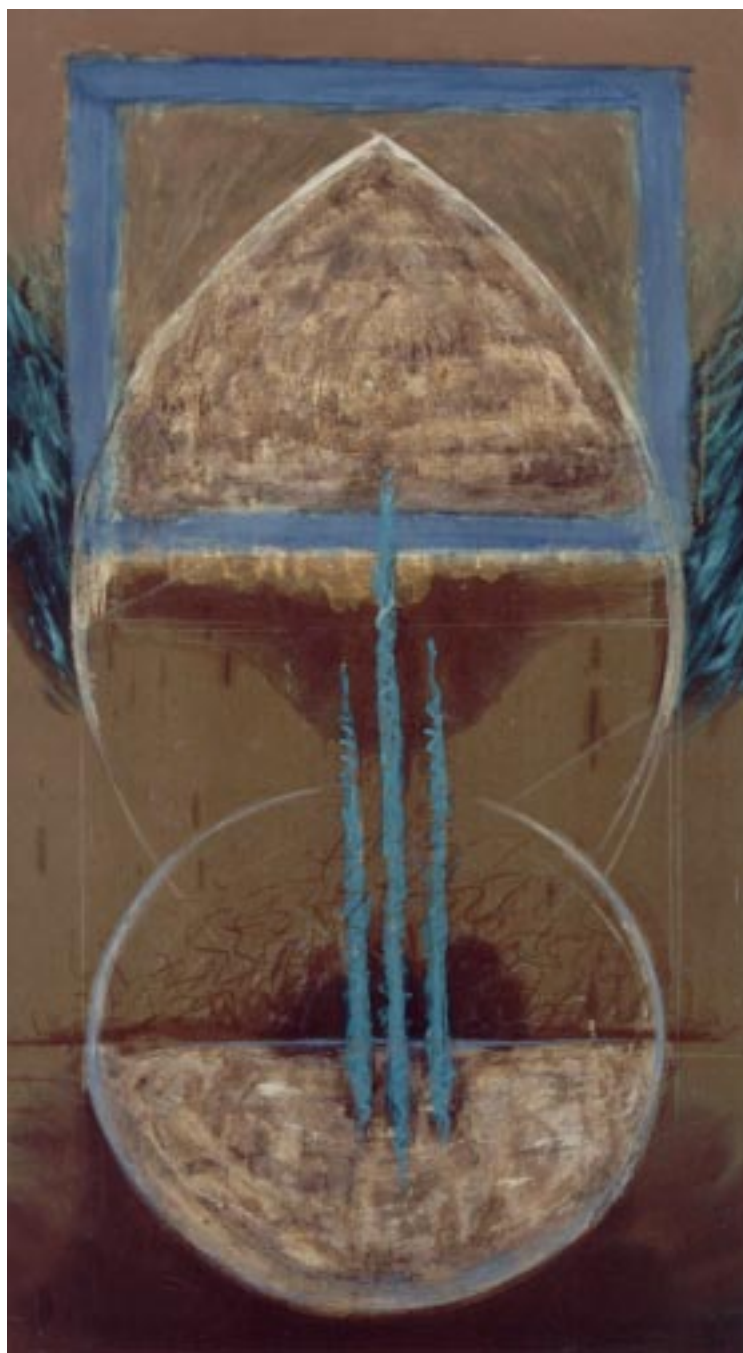

echter of de uitwerking overtuigt. Hij schildert op hout vage en ijle gestalten tegen een donkere achtergrond. Beklemmende en ook tragische beelden die echter (nog) niet lang genoeg bekijken. Deze kunstenaar heeft zich een probleem gesteld dat verder reikt dan zomaar een weergave van de werkelijkheid. Die intentie is goed, het vinden van een juiste vorm kost tijd.

Bhaskar Handé

Tussen al het werk hangen echter ook schilderijen die opvallen door originaliteit, inhoud en compositie. Het mooiste werk is van Bhaskar Handé, een kunstenaar uit India die al enige tijd in Nederland woont. Hij studeerde aan de Koninklijke Academie in Den Haag. De drie werken die hij exposeert, komen uit een reeks filosofisch getinte schilderijen. Handé wil universele kunst maken en gebruikt tekens en vormen waarvan voor toeschouwers waar ook ter wereld de symbolische betekenis duidelijk moet zijn. Harmonie, balans en evenwicht zijn de universele waarden die hij wil uitdrukken. De cirkel, het vierkant en de ovale vorm symboliseren die eeuwige, stabiele waarden. Deze elementen plaatst de kunstenaar heel afgewogen op het doek. Daaromheen lopen grillige en kronkelige lijntjes: de intuïtieve en emotionele lijnen. Rust en onrust houden elkaar in balans; ook de kleurstelling getuigt van het zoeken naar harmonie. Twee van de werken heten Dependable Aspect: de ratio kan niet zonder emotie, en andersom. Het werk van Paul Pasman ademt een totaal andere sfeer dan dat van Bhaskar Handé. Hier spreekt de tijdgeest. Hij tekent zijn werken tot op de rand toe vol met rudimentaire schetsjes van voorwerpen of mensen (het doet denken aan graffiti). Op een gigantische tekening van 3 bij 5 meter lijkt hij een momentopname van de moderne samenleving te willen geven. In dit labyrint van lijntjes en streeptjes zijn een tank, een pistool, een hand, een gitaar, een hamer & sikkel en nog veel meer voorwerpen te ontdekken. Ook staan er woorden tussen: love, sex, war, art en violence. Het werk heet 'King Snake and his servants'. De duivel in de gedaante van een reeks gele slangetjes kruipt inderdaad door deze krioelende massa en doet ongetwijfeld zijn satanische arbeid. Paul Pasman heeft een originele vorm gekozen, het platte werk oogt sprankelend en levendig. Inhoudelijk stelt het werk toch teleur, de boodschap is wel heel expliciet. Musée Alternativ geeft een overzicht van Haagse kunst die zich beweegt tussen serieus hobbyisme en het moment van een eerste expositie

in een galerie. De meeste exposanten bevinden zich op- een bepaald punt binnen dit continuüm. Het ontbreken van kwaliteitscriteria bij de selectie maakt de expositie tot een ra-riteitenkabinet over drie verdiepingen waarin zich echter wel de nodige parels bevinden.. HANS OERLEMANS

December 1989

Lokaal Bestuur

Bhaskar Handé is geboren in India, maar woont in Den Haag, en wil vooral universele kunst maken. In zijn schilderijen en grafiek gebruikt hij daartoe tekens en vormen waarvan de symbolische betekenis waar ook ter wereld duidelijk is voor de toeschouwers: de cirkel, het vierkant, de driehoek, het kruis en de ovale vorm. Hij wil hij er universele waarden als harmonie, balans en evenwicht mee uitdrukken, en die vormen symboliseren die eeuwige, stabiele waarden.

Zijn werk kenmerkt zich niet alleen door die symboliek. Het heeft ook een sterke meditatieve uitstraling; het roept gedachten op aan oude Oosterse culturen. Bhaskar (33): „Ik probeer vooral mijn gedachten vorm te geven. En gedachten kun je alleen laten zien en voelen met kleuren, het materiaal.” Beeldtaal heet deze kunstvorm. Hij begon in 1975 als maker van reclameborden bij de filmindustrie in Bombay. In 1976 ging hij daar naar de Kunstacademie, in 1981 slaagde hij voor zijn diploma voor Toegepaste Kunst. Een reclamebureau nam hem daarna in dienst als 'visualizer'. In januari 1983 kwam Bhaskar Handé naar Nederland. Hij wilde ervaring opdoen buiten India, al zou hij altijd blijven teruggaan, „om contact te houden en mijn originaliteit niet te verliezen.”

Maar waarom Nederland? Nederland was goedkoper dan bij voorbeeld de VS en Canada, waar hij aanvankelijk ook aan dacht, en Japan zou een taalpro-

bleem hebben opgeleverd. Bovendien bewonderde hij de Hollandse meesters, Van Gogh, Mondriaan en Rembrandt. Hij ging studeren aan de Koninklijke Academie in Den Haag. Na twee jaar haalde hij het diploma Monumentale Vormgeving.

Hij is veelzijdig. Behalve kunstenaar is Bhaskar Handé, die gebroken Nederlands spreekt, freelance vormgever. Hij maakt logo's voor bedrijven, verzorgt de vormgeving van het tijdschrift 'Art Magazine*' en maakt ontwerpen voor reclamebureau in Amsterdam en Den Haag. Datzelfde vormgevingswerk doet hij ook in India, waar hij zes maanden per jaar woont.

De verschillen tussen zijn geboorteland en Europa zijn aanzienlijk „De

beeldende kunst is in Europa verder ontwikkeld. Je wordt hier als kunstenaar ge-lij k geaccepteerd, ook al begrijpen ze j e werken niet direct. In India heeft men het niet zo op abstracte kunst begrepen. De cultuur is veel meer te vinden in muziek, dans, poëzie en beeldhouwwerken.” Vorig jaar exposeerde hij voor het eerst in Bombay, 27 tekeningen en schilderijen. Men reageerde enthousiast. Bhaskar kreeg ook twee opdrachten uit het bedrijfsleven: een groot schilderij voor een gerenommeerd hotel en ontwerpen voor een serie tapijten, die met de hand geknoopt zullen worden.

Gert van Engelen

Colored Festival Den Haag 6 July 1990

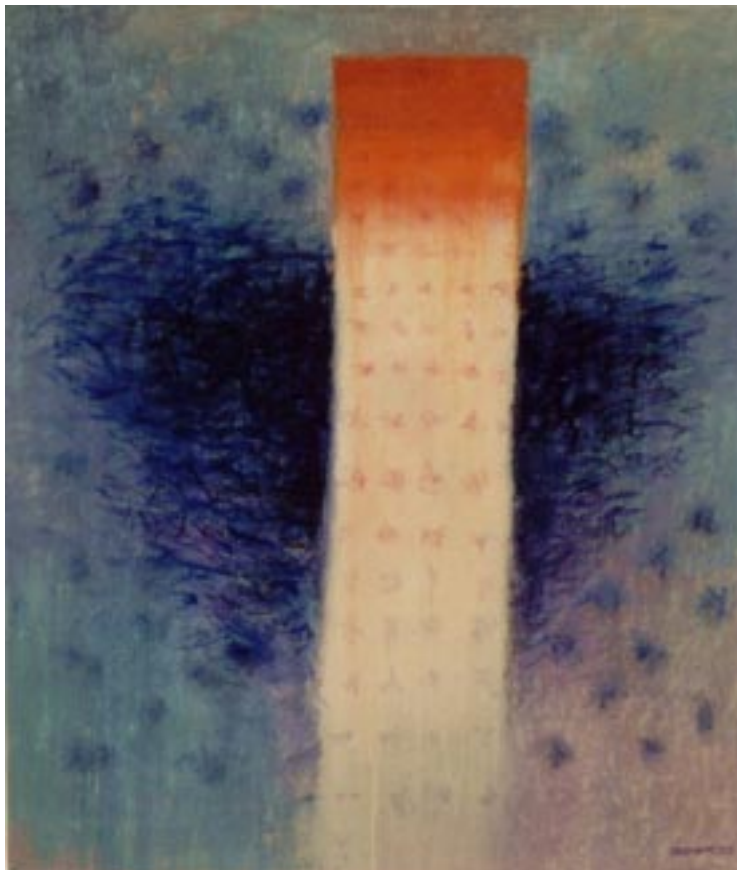
GROEN IS GROEN

De geest van het Colored Festival zweeft deze zomer ook weer binnen de muren van Galerie INKT aan de Prinsengracht Daar is tot het eind van de maand werk te zien van zes beeldend kunstenaars Bhaskar Handé, zelf een van de exposanten, stelde een tentoonstelling samen die Antilliaanse-, Surinaamse-, Indiase-, en Hollandse invloeden bevat Een tentoonstelling die laat zien dat eenheid en verscheidenheid geen vijanden van elkaar zijn. Vergeleken met andere grote steden heeft Den Haag maar weinig beeldend kunstenaars, vindt Bhaskar Handé. Misschien dat het komt door het ambtenaren-ima-ge. De bedaagdheid die uitstraalt van het regeringshoofdkwartier. In Amsterdam, Rotterdam en zelfs in Nijmegen is het kunstenaars-circuit aktiever. Toch is Handé er in geslaagd om een interessante groep jonge kunstenaars bijeen te brengen. Nando Faneyter, R.S. Latuny, Jan Reinhardt, Jassy Rahman en zijn eigen persoon. Zes totaal verschillende kunstenaars, met een persoonlijke stijl en originele ideeën Zelf woont en werkt Handé nu acht jaar in Den Haag. Het grootste deel van zijn opleiding kreeg hij in India op het Institute of Applied Arts in Bombay. Voor die tijd schilderde hij bioskoopreclames Een lonend beroep in een land met de grootste filmindustrie ter wereld. De overstap naar de Nederlandse kunstwereld was geen probleem voor hem Want, zo verklaart Handé: "In de beeldende kunst telt vooral de persoonlijke, eigen manier van werken en voor de rest. is groen is groen, of je het nu in Bombay of in Lutjebroek op het doek zet."

Over de tentoonstelling zegt hij. "Ik heb zoveel mogelijk geprobeerd om etnische groepen samen te brengen. Vanuit het idee dat galeries en andere tentoonstellingsruimten voor iedereen toegankelijk moeten zijn. Kunst is universeel. Het maakt niet uit waar je vandaan komt. Hoewel het, voor wie er oog voor heeft, wel zichtbaar is dat; invloeden uit het oorspronkelijke land van herkomst, doorwerken in de stijl die iemand toepast. In wezen kun je zeggen dat deze expositie, maar ook de andere presentaties op het Colored Festival 'Hollandse cultuur' laten zien. Ik ga er tenminste van uit dat we in een gemengde maatschappij leven en dat alles wat in Nederland wordt gemaakt net zo goed tot de cultuur van dit land behoort."

Handé beoordeelt het Haagse beeldende kunstklimaat positief. De waardering van kunstenaars met een gemengde achtergrond is volgens hem met slechter dan die van Hollandse collega's. "Je kunt in Den Haag lid worden van een van de drie verenigingen voor professionele beeldende kunstbeoefening en daar is kwaliteit de maatstaf, met waar je vandaan komt. Via die verenigingen is het ook mogelijk om te exposeren. Goed, als het op verkoop aankomt geldt een ander verhaal. Den Haag is een stad waar veel gemaakt, maar weinig verkocht wordt. Een gevolg daarvan is dat met het afschaffen van de BKR-regeling een paar jaar geleden, veel beeldend kunstenaars uit het gezicht zijn verdwenen. Maar ik geloof met dat migranten daar extra de dupe van zijn geweest."

Mirjam Plevier

Binnenhof Den Haag 24 April 1991

POËTISCHE SCHILDERIJEN VAN BHASKAR HANDÉ

Beeldend kunstenaar Bhaskar Handé (1957) is afkomstig uit India. Na kort als ontwerper

van reclamemateriaal gewerkt te hebben, begon hij in 1976 in Bombay een opleiding aan de kunstacademie. Hij werd al snel als aankomend talent ontdekt en won twee keer een staatsprijs voor de beeldende kunst. In 1982 kwam Handé naar Nederland en ging in Den Haag studeren aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten waar hij in 1984 zijn eindexamen behaalde. De expositie in Inkt II geeft een overzicht van zijn recente werk,

Wat meteen opvalt is de enorme variatie in technieken en afmetingen. Er hangen houtsneden, zeefdrukken, objecten en schilderijen. Bhaskar Handé maakt abstracte werken die hij met afgeronde standaardvormen opbouwt: cirkel, vierkant of ovaal. Die heldere vormen symboliseren eeuwige, stabiele waarden in het leven. Daarover en doorheen lopen grillige en vibrerende lijnen die uitdrukking geven aan het onstuimige, onzekere bestaan van alledag, zo althans staat het in een toelichting. In elk werk zit die tegenstelling: een gesloten basisvorm met een nerveus lijnenspel en grillige textuur.

Handé maakt symbolisch geladen werk, alsof elk beeld een wereldbeeld in een notedop moet symboliseren. Serieus en een beetje sacraal ziet het er uit. Zijn kleurgebruik is even ernstig en terughoudend en geeft de werken precies de juiste transcendente atmosfeer. Ze hebben de uitstraling van moderne ikonen. De dichter Adnaan Mornen raakte onder de indruk van deze poëtische, met betekenis geladen landschappen. Maar ook in hun boekje geldt hetzelfde bezwaar tegen de ontmoeting van literatuur en beeld: Bhaskar Handé en Adnaan Mornen zijn twee gelijkgestemde zielen en hun ontmoeting resulteert dan ook in een nogal vredig samenzijn. Harmonie kan op den duur gaan vervelen

HANS OERLEMANS Den Haag

Pulchari Den Haag Jan/feb/maart/1992

Bhaskar Handé: Haags India

De uit India afkomstige Bhaskar Handé is onlangs tot Nederlander genaturaliseerd, geen wereldnieuws maar voor de nu in Den Haag woonachtige schilder zelf wel van grote betekenis. Zojuist keerde hij weer terug van een verblijf van enige maanden in Bombay en het nabij gelegen Puna waar hij - in nogal grootschalig opgezette lokaties - exposeerde en er een poëzie/grafiek-editie uitbracht De in 1957 in Umbraj geboren Handé kon de oorspronkelijke streek niet meer terug vinden want die bleek verzwolgen onder het water dat was komen aanwassen door de aanleg van een stuwdam. Al eerder was hij naar het immense Bombay vertrokken om te studeren en te werken als schilder van filmreclames. Vanaf '82 volgt hij lessen aan de Haagse Koninklijke en Vrije Academie om zich te richten op monumentaal schilderen, grafische vormgeving en animatiefilm. Sindsdien een kaleidoscopische productie van drukwerk, video en geschilderde objecten, voornamelijk non-figuratief. In vele varianten van de basisvormen cirkel, vierkant, driehoek en ovaal of de combinaties daarvan. Meerdere vierkanten in en uitstuiptingen aan een rond vlak dat aan een tafelblad doet denken maar het is allemaal van [innen met een onzichtbaar houten frame eronder. Ook twee- en vierluiken van losse panelen naast elkaar waarbij al die vormen met elkaar 'dialogiseren' met tegenstellingen in lijnen of vlakken. Een mengvorm van schilderij en object, want als in een materieschiidering is er van alles aan getimmerd en met pigment, olie en verf aan toegevoegd zodat de zeer dikke structuur een eigen leven leidt. Nog verder geaccentueerd door het gebruik van dekens als (geschilderde) ondergrond voor 'wollige' effecten.

De uitermate persoonlijke stijl van werken van Handé is direct herkenbaar als zijnde van hém en misschien is daar de voor de hand liggende term 'handschrift' op van toepassing maar nauwelijks in de (ontbrekende) uitbeelding. Het betreft vooral de voor zichzelf getuigende vormen die weer tot uiting komen via heel ruw gebruik van materiaal. Een egaal blok met een vrijwel zo egaal blok als duo-vorm maar dan dubbel-dik door het erachter gemonteerde hout zodat het op een stuk beton lijkt met bijbehorende niveaoverschillen. Het roept de letterlijk tastbare

ruimtelijkheid op die alleen maar zichtbaar is op de zeefdrukken en houtsnedes waar de beelden (met behulp van de kleur uiteraard) het helemaal visueel moeten klaren.

De afgelopen jaren was dergelijk werk van Handé te zien bij presentaties in de Haagse Kunstkring, het Gemeentemuseum, bij Arti et Industriae en bij de galeries Zagwijn en BHM. Eind '89 toonde galerie Forum in Amsterdam de objectschilderijen van Handé en bij die gelegenheid verscheen ook het door uitgeverij GTP gerealiseerde 'Encounter/Ontmoeting' met prenten van Handé en gedichten van Adriaan Morriën. Naast de Nederlands/ Engelse poëzie ook een in de Marathi taal geschreven tekst van Handé. Dat voor ons ontoegankelijke schrift krijgt een Engelse bewerking voor een hier, mogelijk ruimere verspreiding. Handé hanteert zijn calligrafische tekst-pen sinds '81 en dat leidde tot de in een linnen foudraal gevatte editie met zeefdrukken en in het Marathi gestelde teksten 'Dashak'. Hetgeen overeenkomt met 'decade'. Zeventiende eeuwse filosofie en poëzie uit zijn omvangrijke geboorteland is Handé nu aan het omzetten in hedendaagse beelden met weer op het oorspronkelijke schrift gebaseerde teksten. Een reeks geometrische prenten bundelde hij in een als tabaksdoek vormgegeven map. Een vondst die zijn wortels verraadt, maar het inwikkelen is dan voor ongeoefende westerse handen wel erg ingewikkeld. Terwijl hij toch juist zoveel mogelijk de integratie beoogt tussen oosterse en westerse invloeden om misschien wel oost en west zo elkaar te laten ontmoeten.

Hij was ook betrokken bij het 'Coloured Festival', dat o.a. in Inkt (en in treinen!) kunstvormen uit verschillende culturen samenbracht. In '91 bood Handé bij Inkt een eerste overzicht van zijn schilderijen, grafiek en kunstenaars-boeken. Boekvormen interesseren hem zeer, eventueel zelfs als het om kalenders gaat. Hij werkte mee aan de door Artmedia/Bekijk het maar uitgebrachte grafiekkalenders, voor '92 kwam hij tevens met de zes zeefdrukken - van verschillende kunstenaars - tellende kalender 'Century Union'. Voor '93 staat een dergelijke uitgave op stapel waarin dan poëzie zal zijn opgenomen. De materie-achtige structuur die zijn schilderijen kenmerkt is ook altijd terug te vinden in de anders zo vlakke zeefdrukken. Voor de opening van zijn expositie bij Matena & van Aardenne op 25 januari j.l. ('de dag voorafgaand aan de Republican Day of India') vond hij de ambassadeur van India bereid.

Verderop in maart exposeert hij onder de noemer 'Two world accent' samen

met de Duitse Heinz-Otto Kamphues bij Stroom Toussaintkade. Een geïntegreerde ontmoeting. `

Hennie van de Louw Amsterdam.

Haagse Courant Den Haag 7 feb 1992

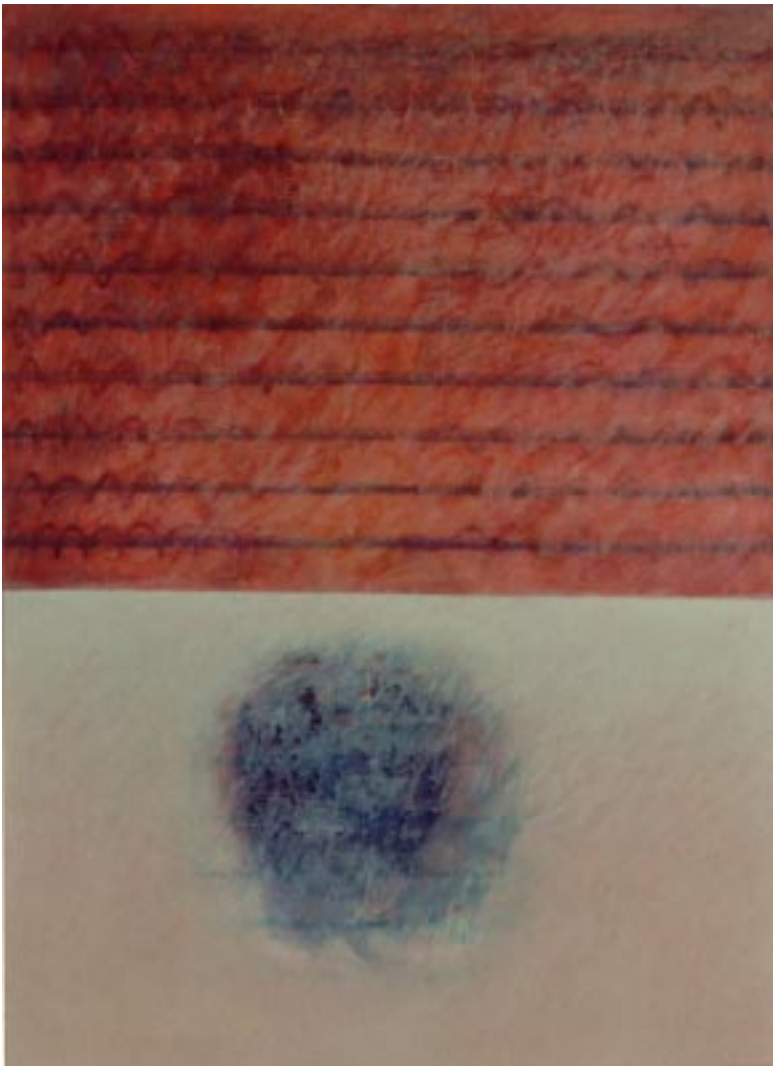
Exposities

Bij Galerie Matena en Van Aardenne (Anna Palownastraat 60) duren de tentoonstellingen maar kort, meestal niet langer dan twee weken. Morgen en zondag (14.00-17.00) kan men er nog het werk van Bhaskar Handé zien.

Handé schildert geabstraheerde herinneringen aan zijn geboortedorp in India, dat inmiddels in een stuwmeer

verdwenen is. Ook doet zijn poëtisch gearde werk verslag van zijn zoektocht naar nieuwe bestaansvormen.

Cees van der Geer

Inkt Den Haag April 1993

Grafiekmap Bhaskar Handé 1982-1992

Ter gelegenheid van het feit dat hij tien jaar geleden vanuit India naar Nederland kwam om hier te studeren, te werken en te wonen, vervaardigde beeldend kunstenaar/dichter Bhaskar Handé deze grafiekmap met vier litho's.

Hiermee wil hij onderschrijven dat dit tienjarig jubileum voor hem een speciale betekenis heeft. Leven en werken in een land met een andere cultuur dan waar hij in India mee opgroeide, geeft zijn creativiteit steeds weer nieuwe impulsen.

Nu meer dan een jaar geleden liet Handé zich tot Nederlander naturaliseren. Dit betekent overigens niet dat hij zijn vaderland de rug toe heeft gekeerd. Elk jaar verblijft de kunstenaar een aantal maanden in Bombay en Pune. Het wisselen van omgeving houdt zijn gedachten constant in beweging, "in process", zoals hij zelf zegt.

De kunstenaar

Bhaskar Handé werd in 1957 geboren in het kleine Indiase dorp Umbraj, bij Pune. Als zeventienjarige gaat hij een grote uitdaging aan: Bhaskar vertrekt naar de miljoenenstad Bombay. Daar krijgt de getalenteerde jongen opdrachten voor het schilderen van enorme bioscoopreclames, een typisch Indiaas fenomeen.

Na twee jaar in het artistieke bedrijf gewerkt te hebben, besluit Handé naast zijn baan te gaan studeren aan de kunstacademie in Bombay. Al snel wordt hij opgenomen in een kring van avantgardistische kunstenaars: filmmakers, acteurs, schrijvers en dichters, en beeldend kunstenaars. In die periode schildert Handé niet alleen, maar is hij ook actief als acteur. Als hij na enkele jaren terugkomt in zijn dorp, vindt hij niets dan water. Bij de aanleg van een stuwdam zijn zijn ouderlijk huis en nog veel meer plekken die hem dierbaar waren onder een onafzienbare watermassa verdwenen. Het nieuwe dorp aan de rand van het meer heeft geen historie; het is voor hem zonder herinneringen. Tijdens zijn studie krijgt de jonge kunstenaar meer en meer het gevoel dat India 'te klein' wordt. Hij wil zijn grenzen verleggen en verder studeren in het buitenland. In 1981 behaalt hij zijn diploma. Hij meldt zich aan bij verschillende academies in Japan, de Verenigde Staten, Canada en Nederland. Aan de Koninklijke Academie van

Beeldende Kunsten in Den Haag wordt hij in 1982 toegelaten tot de studierichting

monumentaal schilderen en vormgeving. Twee jaar later studeert hij af. Aansluitend volgt hij een cursus animatiefilm en video aan de Vrije Academie en exposeert hij regelmatig.

Handé is zonder meer een veelzijdig kunstenaar. Zijn ambitie zich met verschillende vormen van kunst bezig te houden, heeft er toe geleid dat hij momenteel bekend is als dichter, schilder en graficus.

Zijn werk

“Wie mijn gedichten leest, kan mijn beeldende werk begrijpen, en andersom.” Een uitspraak van Handé, waarmee hij duidelijk maakt dat zijn poëzie onlosmakelijk verbonden is met zijn schilderijen en zijn grafiek. Een krachtig en tegelijkertijd rustgevend beeldend vermogen, dat hij zowel in taal als in tekens tot uitdrukking brengt, vormt de schakel.

Onderstaand gedicht en de vier litho's in deze map zijn hier een voorbeeld van. Bovendien verwoordt Handé in het gedicht prachtig wat hem beweegt te creëren en welke rol de twee-eenheid 'geest en gevoel' daarbij speelt.

Statements 3.

Inspiration of past and present

keeps me 011 to create something.

Brain and heart have certain dependence

which is hard to understand

and to divide too.

It depends on one another.

Authorities of body take command

of all respects of inner soul.

Bij beschouwing van de litho's ontrolt zich een verhaal voor onze ogen, een verhaal in beelden. Een ingetogen schoonheid kenmerkt de kunstwerken alsof het iconen van deze tijd zijn. Het zijn eenvoudige, fluwelige vormen die op het vlakke wit liggen. De driehoek, de ovaal, de cirkel: symbolen die voor Handé eeuwige, stabiele waarden vertegenwoordigen - ze zijn allemaal in één vloeiende beweging neergezet.

Handé analyseert en structureert de complexiteit van de verschillende werelden waarin hij leeft en brengt verleden en heden bijeen. De uitkomst: kunst met een universele betekenis.

Nicöle Spaans, Leiden.

LEEWARDER COURANT 1 Juli 1995

Rustgevende composities van Bhaskar Hande

GORREDIJK - De Indiase schilder, ontwerper, dichter en acteur Bhaskar Handé woont twaalfeneenhalf jaar in Nederland. Dit koperen jubileum is de aanleiding voor een expositie van zijn schilderijen en grafiek in Galerie Hoogenbosch te Gorredijk. Rust, harmonie en evenwicht zijn karakteristiek voor zijn abstracte werk.

Handé werd in 1957 geboren in het Indiase dorp Umbraj, vlak bij Poona. Hij verdiende aanvankelijk zijn dagelijks brood met het schilderen van bioscoopreclames en ging vervolgens toegepaste kunsten

DE GALERIJ

studeren in Bombay. In 1982 kwam hij naar Nederland, waar hij zijn opleiding vervolgde aan de Koninklijke Academie en de Vrije Academie in Den Haag. Inmiddels is hij tot Nederlander genaturaliseerd, maar elk jaar gaat hij een paar maanden naar India.

De wisselwerking tussen de culturen van zijn geboorteland en van het Westen heeft een positieve invloed op zijn creativiteit, zegt de kunstenaar.

Wat de uiterlijke vorm betreft is zijn werk westers modern: eenvoudige geometrische vormen als cirkel, vierkant en driehoek domineren. Maar elementen als symmetrie, de zachte, pastelachtige, soms zelfs zoetelijke kleuren en de symbolische waarde die Handé aan de geometrische vormen verbindt doen meer aan India denken.

Handé doorbreekt de strengheid van de geometrie vaak met korrelige lijntjes en wollige contouren, waardoor er een speelse symbiose van verstandelijkheid en emotionaliteit ontstaat. Hij besteedt ook bijzondere zorg aan de structuur van de ondergrond van zijn schilderijen. Soms gebruikt hij groffejute of zelfs luid-sprekerdoek.

Er spreekt uit zijn schilderijen een enorme werkvreugde en experimenteerlust, maar zijn vormtaal wordt op den duur wel wat eenzijdig. Wat dat laatste aangaat is zijn serie levendige lithografieën met de titel 'Your form is my creation' een welkome afwisseling.

Galerie Hoogenbosch, Gorredijk. Tot 24 juli. Openingstijden do t/m zo 13-18 uur.

Gelders Dagblad 26 November 1997

Dijkstoelhuis

• Schilderijen en grafiek van Bhaskar Handé en glaswerk van Bernard en Willem Heesen tot en met 28 december in Galerie Het Dijkstoelhuis, Grebbedijk 4a te Wage-ningen. Open op zaterdag en zondag van 13-17 uur. Bhaskar Handé is een, in Den Haag wonende en werkende, kunstenaar van Indiase origine. En de verleiding is groot om het werk, dat hij momenteel ten toon stelt in Galerie Het Dijkstoelhuis, in deze culturele context te plaatsen. Toch zouden de

werken in een dergelijke bespiegeling niet helemaal tot hun recht komen. Door de omstandigheden is Handé een reiziger geworden, een man van twee culturen. Zoals hij ook een reiziger is tussen het gebied van de taal en dat van de beeldende kunst. Zowel dichter als schilder. Hij schrijft en schildert vanuit grensgebieden, die elkaar wederzijds bevruchten. Puttend uit het reservoir van de eigen individuele ervaring tracht hij tot een uitdrukking van het universele te komen.

Natuurlijk is het mogelijk om in de voorkeur voor opgroeiende okers of verzadigde bruinen een verwijzing naar het geboorteland India te zien. Maar de thematiek van de werken betreft de wankelende verhouding tussen orde en wanorde en de noodzaak om deze beide grootheden binnen het schilderij in balans te houden. En dat is weer een bijzonder universeel gegeven. Het vierkant, de cirkel en de driehoek duiken de tentoongestelde werken op als structurerende gegevens. Maar doordat Bhaskar Handé de verf soms uiterst binnen verdund aanbrengt op het doek, vloeien kleurvlakken in elkaar over en vormt zich het zogenaamde 'drippings'-effect, dat de begrenzingen weer ondermijnt. Evenwicht tussen tegengestelden is echter een precaire zaak en het geëxposeerde glaswerk van de gebroeders Heesen laat de balans enigszins wankelen. Het intense gifgroen, het brandweer-rood en het doordringende blauw van de tentoongestelde vazen dreigen de subtiliteiten in het kleurgebruik van de schilder weg te blazen. Waaruit we wellicht af kunnen leiden, dat niet alle tegengestelden zich met elkaar laten verzoenen.

ANTONIE DEN RIDDER

VRIJDAG 28 NOVEMBER 1997

Bhaskar Handé legt zijn filosofische ervaringen vast op doek en papier

'Nooit is alles duidelijk'

- Geometrisch werk, kubistisch hier en daar. Dat is de eerste indruk bij het betreden van het Dijkstoelhuis, waar momenteel de Indiase kunstenaar Bhaskar Handé exposeert. Zijn hoekige vormen contrasteren met het bolle glas van Bernard en Willem Heesen.

Kunstkriticus Maarten Beks opende zondag de tentoonstelling met een vertoog waarin hij voortborduurde op Handé's afkomst uit de Hmdoe-kaste van de Kshtriya, de krijgers. Hij werd geboren in 1957 in Umbraj in de staat Maharashtra. Net als Boeddha, die ook in de adellijke kaste geboren werd, keerde hij zijn ouderlijk huis de rug toe om op zoek te gaan. Via Bombay kwam hij in Den Haag en nu verschaft hij Nederlandse kunstenaars op zijn beurt toegang tot India.

Tweedeling

„De rechte lijn,” is volgens de kunstenaar zelfde basis van zijn werk. Die basis is in praktisch elk schilderij dominant aanwezig als een soort horizon. „Lijnen kunnen een tweedeling aangeven, tussen twee landen bijvoorbeeld, maar ook iets dat één maar verdeeld is laten zien.” Een voorbeeld daarvan is een schilderij midden op de grote westelijke muur van het Dijkstoelhuis. In rood verschijnt een soort van schrift en eronder zweeft in wit een onbestemde bol met verwarde inhoud. „Een tweedeling. Je denkt iets en je voelt iets en nooit is alles duidelijk.” Haaks op de horizontale lijnen verschijnen in sommige werken ook verticale lijnen. „Uit die horizontale en verticale lijnen ontstaat het vierkant,” aldus Handé. „Het vierkant symboliseert de mens en het aardse. De cirkel staat voor het spirituele. Dat is ook zo in de Europese en Indiase bouwkunst, waar het vierkant gebruikt wordt om de proporties te bepalen.”

Proporties zijn belangrijk in het werk van de Indiër. Steeds treft men dezelfde verhoudingen aan die ook in de architectuur en goede gevel van een slechte onderscheiden.

Een dergelijke hoekige structuur vormt de achtergrond voor een viertal zeefdrukken, die allen een jong groen blad en een herfstblad laten zien binnen een grillig schijnbaar spontaan er overheen gelegd koord. „Het blad

staat voor een levensvorm en de lijn is de altijd doorgaande lijn van het leven, waarin je steeds jong bent en dan weer oud. Ieder leven is uniek en de levenslijn voert je door verschillende kaders, over de afgrenzingen tussen landen bijvoorbeeld, en weer terug en dan weer ergens anders heen." Boven de schouw hangt een schilderij waarmee Handé laat weten, dat hij het ook niet altijd gemakkelijk heeft met het aanvaarden van de gestelde kaders. Een eruptie uit een magma pijp lijkt het. cosmopolitan Compliments, heet het. Het gaat over het leven in de stad en de problemen die je daar hebt met systemen. Je hebt een afspraak, je moet parkeren bij een parkeer meter..."

Groei

Ter weerszijde van het centrale werk in rood en wit hangen de enige twee schilderijen die de verder zo prominent aanwezige kadering doorbreken. Rechts voert een trap naar een ovaal waaruit bollen lijken op te stijgen. Waar de rechte lijn verdeelt, staat de gebogen lijn voor anders denken. Van daar de ovaal. De krater heeft een kosmische betekenis; de bollen zijn zon, maan en aarde. De trap staat voor spirituele groei."

Het schilderij aan de linkerkant lijkt bijna door iemand anders geschilderd. Elk kader ontbreekt. Een tekst verdwijnt in vage contouren op wat een oude verweerde muur lijkt. Er is geen

lijn te zien. „Ik kan niet zeggen wat dit schilderij betekent," aldus Handé. Er is schaduw en zwaarheid. Het is een heel mystiek schilderij - ook voor mijzelf. Daar is fusie geweest met heel veel emoties.

Waar het vierkant overheersend is in Handé's schilderijen, daar is de bol het motief waar de broers Heesen in hun glaswerk altijd weer naar terugkeren. Desalniettemin - of juist daarom - harmonieert het glaswerk zeer goed met het geschilderde.

Half doorzichtig als ze zijn lijken de bollen allemaal iets te verbergen. De beschouwer heeft de neiging om door het kleine gat bovenin naar binnen te kijken. Speciaal omdat de glazen groeisel in de vitrine onthullen, dat er ook een 'binnenleven' is. Extra intrigerend is in dit verband de vuurrode kogel, die lijkt te rusten in een drakepoot.

Theo van der Zalm WAGENINGEN

de Edese Post VRIJDAG 16 APRIL 1999

Indiase kunstenaar exposeert bij HZW accountants

Bhaskar Handé zoekt eenheid

EDE - Tegengestelde elementen worden samengevoegd tot een geheel. Een filosofie van eenheid. Evenwicht en chaos, rust en onrust, ratio en emotie. Bhaskar Handé (1957, Um-braj, India) is continu op zoek naar het evenwicht tussen de tegenstellingen. In HZW, accountant en belastingadviseurs, aan de Stationsweg 94 toont hij schilderijen, tekeningen en grafiek.

Tussen de hemel en de aarde is de hele wereld zichtbaar Deze wordt als een vorm die voor iedereen identiek is Voor iedereen bedoeld, zonder verschillen aldus Hande Deze gedachte, deze levenshouding die hij uitdraagt komt in elk werk duidelijk naar voren

Hande wil het universele laten zien Geboren in Umbra] in India, trok hij op dzeftienjarige leeftijd naar Bombay om te studeren en te werken als schilder van filmreclames Vanaf 1982 volgde hij lessen aan de kunst academie in Den Haag . Hier ontstaat zijn interesse voor de westerse kunsthistorie. Deze interesse blijkt uit de formtaal die hij in zijn werk gebruikt. Abstract expressionistische vormen die voor iedereen duidelijk zijn en daarmee een universele taal spreken.

zijn Indiase achtergrond komt terug in de kleuren die hij gebruikt en tekens die verwijzen naar de voor ons ontoegankelijke Marathi-taal.Mysterieuze tekens die een geheimzinnig verhaal vertellen.

Evenwicht

Bhaskar Hande is een religieus mens. Het ontstijgen van het aardse, het opstijgen naar een nieuwe wereld. Op een symbolische wijze ontstaat er telkens een

wisselwerking tussen deze religieuze elementen in zijn schilderijen tekeningen en grafiek Of het nu de kleinen betreft de vormen of het materiaal steeds zoekt de kunstenaar naar het evenwicht de balans Alles is onderling met elkaar verbonden Net zoals alles in het universum met elkaar verbonden is Alles ontstaat door wisselwerking Een abstract getekende blad-achtige vorm komt omhoog uit een donker weel gegeven vaste vorm Lijnen zoeken onrustig hun weg naar het licht en komen uiteindelijk samen

tot een samengesmolten vorm In de serie tekeningen met de titel Growth ontstaat een fascinerend evenwicht tussen de beeldelementen Groei, weergegeven in haai essentie Het opstijgen, zoeken naar het nieuwe, het onbekende, maar tegelijkertijd ook weer terugkerend naar de oorsprong Hande toont in zijn werk de essentie van het zijn De Boeddhistische filosofie van tegenstellingen die een eenheid vormen Het samensmelten van verschillende culturen Hij laat zien dat culturen verschillen maar dat er een universele taal bestaat die iedereen begrijpt

Intensiteit

In enkele schilderijen worden de tegenstellingen heel letterlijk genomen Het schilderoppervlak wordt in tweeën gedeeld, zodat er een boven- er een onderkant ontstaat Het aardse tegenover het hemelse Je ziet de vormen omhoog stijgen De kleuren veranderen van het aardse groen in het hemelse blauw Maar ook hier wordt het evenwicht niet verstoord De verf wordt dik opgesmeerd laag over laag, alsof de maker anders zijn greep erop zou verliezen

Deze intensiteit is minder zichtbaar in de grafiek De werken blijven vlak Het intense zit hem in deze werken in de felle kleurvlakken die naast elkaar gezet worden en vuur spuwen. Af en toe schemert er een bepaalde structuur in de kleurvlakken door maar de vormtaal blijft slapper en minderzeggend dan in de schilderijen en tekeningen Zijn werk is nooit af Ook wat nu bij HZW hangt kan weer veranderd worden Net als in de natuur stopt dit proces nooit Een man die zichzelf blijft ontwikkelen en een dynamisch bestaan leidt. Naast zijn werkzaamheden als beeldend kunstenaar heeft hij een bedrijf in het ontwerpen van logo's. Verder heeft hij een uitwisselingsprogramma ontwikkeld tussen Indiase en Europese kunstenaars. Hij wil datgene wat hij in zijn leven ervaren en geleerd heeft doorgeven aan anderen. Een dynamisch mens die ondanks zijn drukke bestaan rust uitstraalt Ook in zichzelf heeft hij evenwicht gevonden De tentoonstelling is op werkdagen tijdens kantooruren te bezoeken tot half juni bij HZW aan de Stationsweg 94 in Ede.

Petra Roelofsen

Inleiding van Bhaskar Handé voor een serie artikelen over toegepaste kunst

Een stoel om in te relaxen, een kopje om koffie uit te drinken, een schilderij om een gevoel bij te hebben, een tekst om gemakkelijk te lezen, een huis om comfortabel in te wonen.

Dit alles maakt deel uit van een levensstijl. Er is een grote evolutie in het denken aan vooraf gegaan om tot het concept en het uitvoeren van het idee te komen. Sinds de oudheid, is de appel het ideale symbool voor dit soort denken geweest. De appel is een eenvoudig voorbeeld van het concept voor toegepaste kunst. Een concept is simpel toe te passen voor ieder ontwerp. Wanneer het idee gestalte krijgt staat de deur naar kunst open. Een stoel in de vorm van een appel. Een appelvormig gebouw. Eveneens symboliseert de appel het begin van de mensheid.

Van tijd tot tijd kwamen er veranderingen en nieuwe periodes in de kunst - er is ontwikkeling in de uitingsvorm. Toen men de taal visueel begon te maken, kregen de verschillende uitingsvormen een aanvang. In vroegere tijden; grot schilderingen, keramiek, vormgeving in metaal, steen druk etc. Tegenwoordig; architectuur, grafiek, reclame. TV, pop en noem maar op, vormen de ismen in de kunst.

Wanneer de uitingsvorm verandert met betrekking tot welk object dan ook, krijgt het een andere esthetische waarde. Sinds de industriële revolutie vindt dit soort denken zijn hoogtepunt in film, TV, computertechniek, satelliet etc.

Deze middelen geven de kunstenaar de mogelijkheid van specialisatie en krijgt zijn plaats op de commerciële markt. Men gaat naar exposities, in galeries, musea, openbare gebouwen, winkelcentra. Zij krijgen de gemengde indrukken van toegepaste kunst. Weinig ideeën hebben authentieke waarde of originaliteit. Alle toegepaste kunst heeft tot doel het dagelijks leven te veraangenamen.

Bhaskar Handé.

December 1997

PRENTEN VAN BHASKAR HANDE Deel Een

Het werk van Bhaskar Handé ontstaat op het scherp van twee culturen en neemt daardoor zowel in de Nederlands als in de Indiase wereld van de beeldende kunst een opmerkelijke plaats in.

Voor de 'westerse' beschouwer zijn allereerst de kleuren die hij gebruikt in de vormtaal van het abstract expressionisme, bepaald niet alledaags; het geel, oranje, rood, grijs en magenta verwijzen naar specifieke elementen van het Indiase landschap met zijn woestijnen, bloemenvalleien, bergen, blauwe luchten en purperen maanlandschappen.

Om die reden beweegt het werk zich soms in de richting van het figuratieve en verschijnen er blad of vluchtmotieven. In een grafisch tweeluik uit 1991 bijvoorbeeld blijven de kleuren die de kunstenaar hierin naast elkaar zet, verrassen. Het oker, grijs, zachtgroen enerzijds en het lila gnjsachtige vlak met het felle grasgroen anderzijds veroorzaken met de zwarte, blokvormige figuraties een ritmiek aan de wand, die zich voortzet over de lijst heen.

Ook in het tweeluik "Between me and myself uit 1995, waarin h|j een soort vruchtmotieven opneemt zorgt Handé voor spannende en onverwachte kleurcombinaties.

In een dynamisch samenspel van lijnen vormen zet hij in de ene zeefdruk een fluweelzacht roze naast diep roze en gloeiend geel en in de andere is het diep roze afgezet tegen een koren blauw, dat weer opgenomen is in een kleurenschaal variërend van aquamarijn tot paars blauwe en gnjs-zwartachtige tinten.

Het werk van Bhaskar Handé is, voor zover het zijn schilder kunstige en grafische technieken betreft, nooit zwaar, eerder van een opwekkende helderheid. Ondanks de genoemde figuratieve elementen voert de abstractie,

met afwisselend geometrische en grillige vormen, de boventoon. Wat vooral opvalt is, dat een ieder die het werk bekijkt, ervaren kunstkenner of niet de rust en de evenwichtigheid ondergaat, die ervan uitgaat.

Het is de harmonie die men bereikt na een lange weg te hebben afgelegd en die wil Handé, met volledige inzet van zijn ambachtelijkheid en creativiteit overbrengen.

Maar er is meer. En het is alleszins de moeite waard het werk na een eerste

kennismaking ook op een ander niveau nader te beschouwen, omdat de kunstenaar laat zien, hoe hij in aansluiting bij zijn westerse omgeving, wortelt in de cultuur van zijn geboortestreek Pune, India.

Bhaskar Handé kwam in 1982, op vijftientigjarige leeftijd, naar Den Haag, waar hij vervolgens twee jaar studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende kunsten.

De confrontatie met het Westen betekende voor hem een ware 'cultuurschok', maar als logisch gevolg van zijn bewuste keuze stelde hij zich open voor de nieuwe invloeden.

Het was niet de eerste keer, dat hij zo'n radicale wending aan zijn leven gaf. Op zestienjarige leeftijd keerde hij zijgeboortedorp Umbraj de rug toe om in het hektische Bombay literatuur te gaan studeren.

Om in zijn onderhoud te kunnen voorzien schilderde hij enorme reclameborden voor de filmindustrie en ontdekte zo zijn natuurlijke aanleg voor tekenen. Hij besloot daarom een opleiding te volgen aan het Sir J.J.Institute of Applied Arts, die hij in 1981 met succes voltooide.

Al in Bombay kwam Handé tot de conclusie, dat aanpassing de enige overlevingsstrategie was. Wel ontdekte hij hoe belangrijk het voor hem was filosofische teksten te blijven lezen en zelf gedichten te schrijven. Op die manier bleef hij contact houden met de Bhakti beweging waarin hij was opgegroeid.

Vooraf de teksten van de 17e eeuwse dichter Tukaram waren bepalend voor zijn levenshouding. Steeds meer zouden beeld en tekst elkaar gaan beïnvloeden en uiteindelijk vond Bhaskar Handé een abstracte vormtaal om gedichten van Tukaram te visualiseren.

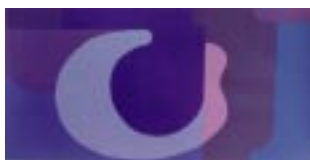
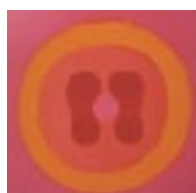
De figuratieve elementen die daarbij soms verschijnen, verwijzen rechtstreeks naar teksten van de dichter, die handelen over alledaagse zaken als het gereedschap van boeren of huishoudelijke voorwerpen.

De stroom van creativiteit die voortkomt uit zijn religieuze overtuiging, werkt ook door in schilderijen en grafiek waarin dergelijke symbolen ontbreken.

Omdat zijn werk in volkomen harmonie is met zijn levenshouding, zijn de omstandigheden waaronder hij werkt van minder belang en schakelt hij moeiteloos om van de ene cultuur naar de andere. In zijn werk probeert Handé te komen tot een individuele uiting van universele kunstvormen en zo bij te dragen tot een betere verstandhouding van mensen onderling. De

talrijke manifestaties waaraan hij deelnam in Europa en in India zijn een overtuigend bewijs van zijn ideële drijfveren.

Anne Matena, Amsterdam.

ENCOUNTER/ ONTMOETING 1989

BHASKAR HANDÉ EN ZIJN WERK

De kunstenaar

De Haagse kunstenaar Bhaskar Handé is in 1957 in India geboren in het dorpje Umbraj, bij Pune in de staat Maharashtra. Zijn familie behoort tot de Kshatriya kaste, van oudsher een hoge orde van strijders. Van generatie op generatie behoren zijn voorvaderen tot de aanvoerders en bestuurders van het dorp. Het verleden leeft sterk door in deze kleine gemeenschap en tot voor kort behield het dorp zijn middeleeuwse ronde vorm, met één toegang. De inwoners zijn overwegend landbouwers en bevoorraden dagelijks een van de belangrijkste fruitmarkten van Bombay, 'Crawford Market'. Het dorp, met zijn huidige vijfduizend inwoners, handhaaft oorspronkelijke kunstzinnige tradities als het opvoeren van volks drama's, waaraan ook Bhaskar als jongeling deel neemt.

De sfeer van het leven in dit landelijke deel van het grote India wordt uitstekend opgeroepen in de gedichten van de thans ook buiten India bekende dichter Arun Kolatkar, van wie hiernaast een deel wordt geciteerd uit zijn gedicht 'The Bus'.

De avontuurlijke geest van de Jonge Bhaskar brengt hem er op zestienjarige leeftijd toe, het geborgen bestaan in Umbraj te verruilen voor de uitdagingen van de grote stad Bombay. Dankzij zijn kunstzinnige aanleg krijgt hij opdrachten voor het schilderen van bioscoopreclames voor de belangrijke filmindustrie van Bombay.

Na enige jaren terugkomend in zijn geboortedorp blijkt de gehele wereld van zijn jeugd te zijn verdwenen. Het authentieke, historische dorp is verzwolgen door een stuwmeer. Zijn ouderlijk huis, de school, de huizen van vrienden en familie, zijn speelplekken, alles ligt diep onder water, met uitzondering van de op een heuvel gebouwde eeuwenoude tempel die in het natte seizoen alleen nog per boot bereikbaar blijft. Voor de inwoners is aan de rand van het meer een nieuw, anoniem dorp verrezen waar. in plaats van weleer, alles rechttoe, rechtaan is. Zo snel gaan de ontwikkelingen in het nieuwe India.

Een ontwortelde Bhaskar Handé keert terug naar Bombay, om daar werkstudent te worden aan de plaatselijke kunstacademie. Tijdens zijn studie raakt hij bevriend met een deel van de nieuwe generatie

kunstenaren: filmmakers, acteurs, schrijvers en dichters, beeldende kunstenaars. Hij speelt in een toneelgroep, bereist met deze groep een deel van India en maakt kennis met andere grote steden zoals New Delhi en Calcutta. In 1981 behaalt hij het diploma en krijgt werk op een reclamebureau. Op de academie leert hij de westerse kunstgeschiedenis kennen en hij voelt de behoefte verder te studeren in het buitenland. Op aanraden van vrienden die het 'westen' al hebben bezocht, kiest hij niet voor Parijs of Londen, maar zoekt contact met beeldende kunstopleidingen in Japan, de Verenigde Staten, Canada en Nederland. De Koninklijke Academie van Beeldende Kunsten te 's-Gravenhage is de eerste die reageert en in 1982 wordt hij daar toegelaten tot de opleiding Monumentaal Schilderen en Vormgeving. Wildvreemd belandt hij in deze voor hem vreemde omgeving.

In 1984 behaalt hij het diploma en gaat, nog steeds als werkstudent, de cursus Animatiefilm en Video volgen aan de Vrije Academie te 's-Gravenhage. Sedert 1987 exposeert hij zijn schilderijen regelmatig te 's-Gravenhage er. Amsterdam. Naast zijn vrije schilderkunst ontwikkelt hij zich ook als grafisch vormgever en in 1989 sticht hij zijn eigen ontwerpstudio te 's-Gravenhage.

Af en toe keert hij terug naar zijn vaderland om aldaar bevestigd te zien hoe snel de tijden in dat oude land veranderen. In zijn werk bewaart hij iets van de grote tradities van zijn land, alleen voor ingewijden waarneembaar in de gloeiende tonen en de eigenzinnige vormtaal.

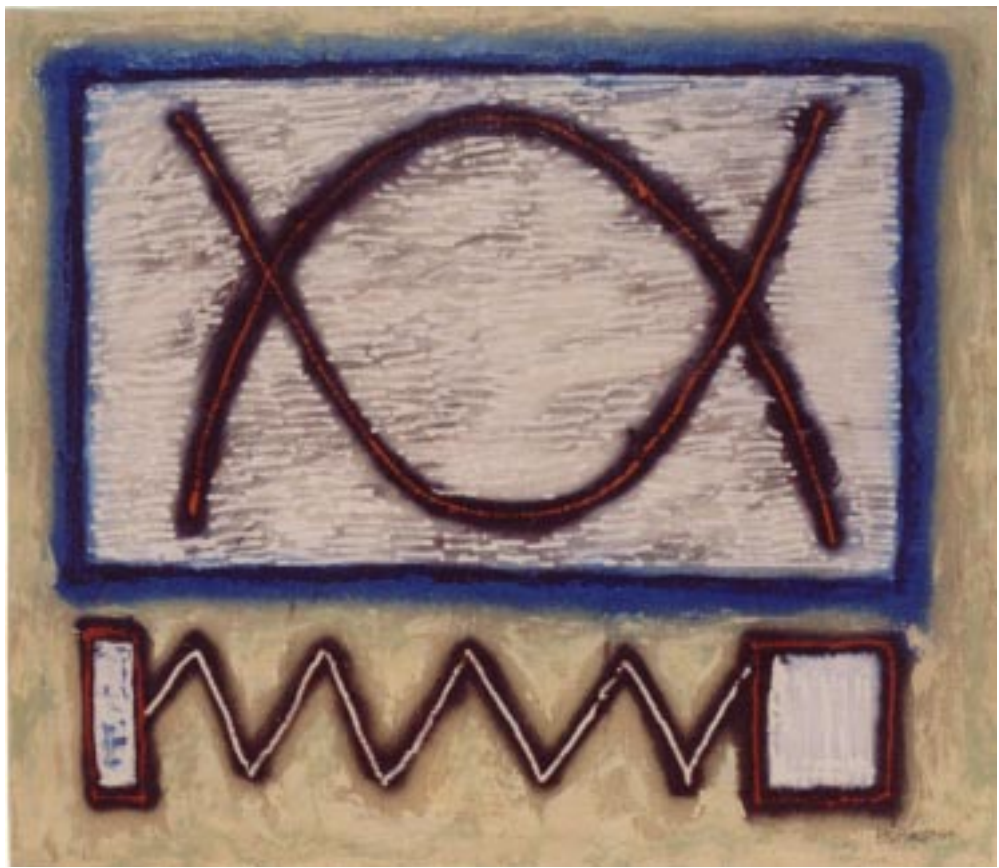
Zijn werk

Het werk van Bhaskar Handé heeft een mediatief/ filosofische achtergrond en ontstaat uit allerlei systemen van biologische, economische of sociologische aard. Zijn gedachten daarover zijn altijd in beweging. 'In process', zoals hij zelf zegt. Een gedachte blijft hangen, trekt meer en meer de aandacht en krijgt dan, gecombineerd met het denken over complexiteit, parallellen en aspecten, een vaste vorm die abstrakt is. Inspiratie komt voor Bhaskar ook voort uit de tijd die voorbij gaat, wetende dat hij zelf moet werken. Zijn schetsen en vormen zijn dan ook een neerslag van tijd, zich ontwikkelend in werken van verschillende technieken en materialen, die op hun beurt weer bijdragen tot verdere gedachten. Aan de kunstgeschiedenis ontleent hij geen bepaalde voorbeelden of inspiraties. Hij leest Indiase filosofie maar volgt ook de eigentijdse media en verwerkt alles in zijn

ideeën. Hij wil niet kopiëren of dupliceren maar zijn wat hij is, doen wat hij kan: oorspronkelijk. 'It is an individual thought that becomes universal'. Zijn gedachten en invloeden geeft hij weer in visuele vormen op het schilderslinnen. Niet iedereen kan poëzie lezen - iedereen kan met zijn eigen beleving schilderijen zien. Het materiaal moet een bijdrage leveren aan het concept van het werk. De onzichtbare gedachte kan worden vormgegeven met kleuren, materialen, afmetingen en vormen. Het denken en het hart zijn in een constante wisselwerking en zijn niet te scheiden. Het natuurlijke proces van denken is meditatie. Harmonie en evenwicht zijn de universele waarden die hij wil uitdrukken. De cirkel, het vierkant, de driehoek en de ovale vorm symboliseren in zijn werk eeuwige, stabiele waarden. Intuïtieve en emotionele lijnen kronkelen zich binnen deze vormen. Rust en onrust houden elkaar in balans en de kleurstellingen getuigen van een zoeken naar dit evenwicht. De ratio kan niet zonder emotie, en zo is het werk van Bhaskar Handé vol van contrasten als het leven zelf.

Robert van Tour

WESTFALENPOST Montag, 27, April1992

Wo Farben Gefühlen Gewicht verleihen

Bhaskar Hände in der Evangelischen Akademie

Von Ursula Heyn-Benzin Iserlohn. Farben geben Gefühlen Gewicht. Das ist ein starker Satz des indischen Malers Bhaskar Hände. Er lebt in Bombay und Den Haag, hat sich in Indien und den Niederlanden einen Namen gemacht und nun dank der Freundschaft zum Hohenlimburger Maler Heinz-Otto Kamphues den Sprung in die deutsche Kunstszene geschafft. Nach einer ersten Präsentation im Werkhof Hohenlimburg zeigt die Evangelische Akademie Iserlohn bis 8. Juni Malerei und Grafik des Inders.

„Two world accent“, das Motto der Ausstellung, wurde von Heinz-Otto Kamphues kreiert. Er ist in dieser am Samstag im Rahmen einer Indien-Tagung eröffneten Ausstellung mit wenigen Arbeiten vertreten, mit Objektkästen, die seine Position in der Zeit bestimmen, die viel mit seiner Biographie, mit dem Leben und dem Tod, die immer Hand in Hand gehen, zu tun haben. Heinz-Otto Kamphues wird ab 27. Juni in diesen Räumen eine repräsentative Einzelausstellung haben. In ihr wird dann - Two Wold Accent noch einmal - auch Bhaskar Hände mit ein paar Arbeiten vertreten sein. Die Wucht und dingliche Unmittelbarkeit des Europaers Kamphues im fruchtbaren Spannungsfeld mit der zarten Transparenz des Inders Bhaskar Hände ist ein Kunsterlebnis, das den herkömmlichen Rahmen sprengt. Der indische Künstler ist ein Glücksfall für die deutsche Kunstszene, eine Person, die ebenso unmittelbar wie uneitel an das Bildermalen herangeht. Die künstlerischen Arbeiten von Bhaskar Hände wollen nicht irgendeine erlebte äußere Welt widerspiegeln, sondern das bildhafte Denken unbeeinflusst durch Rücksichtnahme auf außerkünstlerische Anlässe aufzeigen. Beim Betrachter sollen alle Empfindungswerte für Zusammenklänge und Kontraste, die den Formen, Farben, Linien und Strukturen inne-wohnen, geweckt werden. Kunst ist für Bhaskar Hände eine Stätte unbegrenzter Experimentierfreude, ebenso ein Fest ausgeführter Möglichkeiten.

Da ist ein Asiate am Werk, von dem man geduldiges Sehen lernen kann. Bild und Bildgrund können beim Prozeß des Werdens verschmelzen. Beim Malen findet eine intensive Erforschung des Materials zugunsten eines hohen Niveaus technischer wie künstlerischer Verfeinerung statt.

Figuration, oft ganz aus Bhaskar Handes Malerei verschwunden, wird ab und zu angedeutet oder kehrt manchmal wahrnehmbar zurück. Die Fläche wird als Tatort, Zielscheibe, Tanz- und Resonanzboden verstanden, als Seelengrund und Weltraum, Schlachtfeld oder Haut für Zärtlichkeit. Oft scheint sie Spielfeld einer Choreographie zu sein, deren Spuren sich ohne Raumkoordinaten verdichten und wieder lösen. Bhaskar Handes Bilder haben ihre eigene Farbigkeit. Farbe wird zum dehnbaren Urstoff. Farben geben Gefühlen Gewicht, (Colours give weight to feelings) schreibt Bhaskar in einem seiner poetischen Statements. Es sind Texte, die man sich von großen Poeten der Rockmusik gesungen vorstellen könnte.

Es gibt nichts Schrilles, Grelles, Lautes in Bhaskar Handes Malerei. Die Farben scheinen gedämpft, zurückhaltend. Die strenge Palette beginnt sich durch lebhafte Töne zu ergänzen. Farbe wird immer wieder neu aufgetragen, was die Bilder dichter, aber auch vielschichtiger in der Aussage macht. Dieses meditative Vorgehen beim Malen läßt sich auf die Gesetze des Strömens, Sickers und Amalgamierens der Farben ein. Der ruhige und dennoch entschlossene Umgang mit dem Element Farbe fuhr bei dem indischen Maler zu erstaunlichen Resultaten.

Das Metier des Malers Bhaskar Hände sind Acryl- und Ölfarben. Er arbeitet gern mit Mischtechniken, liebt ungewöhnliche Bildformate. Bilder können zu Objekten werden, Farbe kann stoffliche Qualität gewinnen. Bhaskar Hände bevorzugt die kleine Palette, weil er damit bildnerische Prozesse exakt steuern kann. Acryl-Farbe ist ein bevorzugtes Metier des Inders, der unter britischem Einfluß in Bombay studierte, der im Kinoland Indien als Maler von Filmplakaten handwerkliche Sicherheit als Künstler erwarb.

BHASKAR DATUM: 24-APR-92 UHRZEIT: 23: 19

Rede zur Eröffnung der Ausstellung mit Arbeiten von Bhaskar Hände am 25. April 1992 in der Evangelischen Akademie Iser-lohn

Echte Kunst bleibt immer gut. Aber man muß ein Auge dafür haben und eine dem Innerlichen zugewandte Seele, die sich allem Künstlerischen ebenso weit Öffnet, wie sie vor aller äußerlichen Mache zurückschreckt. Wir übersehen heute in dem großen geistigen Gewühle, in dem Europa steckt, durchaus noch nicht die wahren Linien und Formen. Kunst geht an Eitelkeit zugrunde. Davon muß man gänzlich loskommen. Dann ist man frei und hat Boden unter sich. Der Blödsinn stirbt eines Tages an seiner eigenen Leere. Nur das schöpferisch Gestaltende bleibt -das, was felsen unter sich hat und keine Mauern vor sich. Wir können nur auf uns horchen, nicht auf die Zeit. Nur so kann man seiner Zeit vorangehen." (Zitatende)

Meine sehr verehrten Damen und Herren, Franz Marc hat dies in seinen Briefen aus dem Feld 1915, im zweiten Jahr von Weltkrieg T geschrieben. Nun werden Sie fragen, was hat der blaue Reiter Franz Marc mit dem Inder Bhaskar Hände zu tun? Da kommen wir auf "Two world accent", das Motto dieser Ausstellung. Es wurde von Heinz-Otto Kamphues kreiert. Er ist in dieser Ausstellung mit wenigen Arbeiten vertreten, mit Objektkästen, die seine Position in der Zeit bestimmen, die viel mit seiner Biographie, mit dem Leben und dem Tod, die immer Hand in Hand gehen, zu tun haben- Was können Bilder zu allen Zeiten mehr sein als Positionszeichen auf einem Gebiet, in dessen Kräften und Spannungsfeldern der Mensch sich zu deuten versucht? Heinz-Otto Kamphues wird ab 27. Juni in diesen Räumen eine repräsentative Einzel ausstellung haben- In ihr wird dann -Two Wold Accent noch einmal - auch Bhaskar Hände mit ein paar Arbeiten vertreten sein. Die Wucht und dingliche Unmittelbarkeit des Europäers Kamphues im fruchtbaren Spannungsfeld mit der zarten Transparenz des Inders Bhaskar Hände ist schon ein Kunsterlebnis, das aus dem herkömmlichen Rahmen fällt.

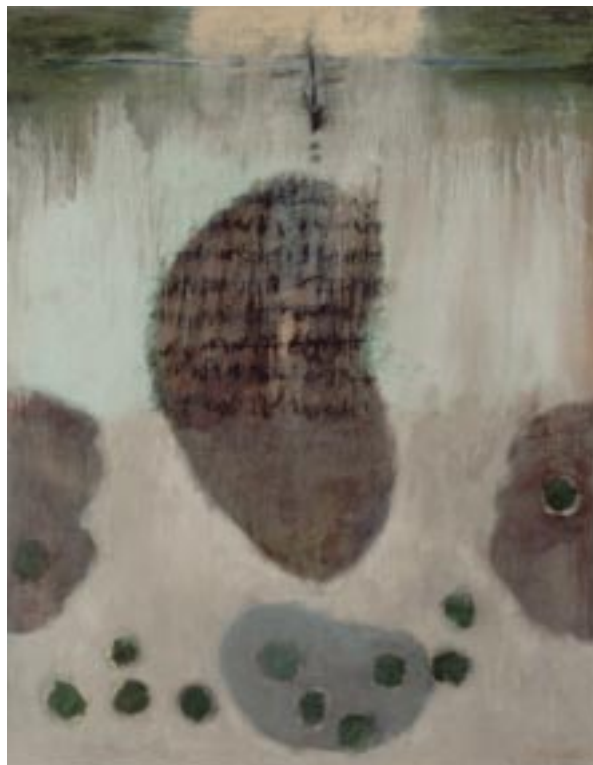
Ich möchte die anfangs zitierte Einsicht von Franz Marc der Begegnung mit der Bilderwelt des indischen Künstlers Bhaskar Hände voranstellen, um zu unterstreichen, daß wir alle in einer Welt leben und die Kunst zu allen Zeiten Grenzen überwunden und Kontinente verbunden hat. Dieser indische Künstler ist ein

Glücksfall für uns Deutsche, eine Person, die so uneitel an das Bildermalen

herangeht, wie Franz Marc es fordert. Die künstlerischen Arbeiten von Bhaskar Hände wollen nicht irgendeine erlebte äußere Welt widerspiegeln, sondern das bildhafte Denken unbeeinflusst durch Rücksichtnahme auf außerkünstlerische Anlässe aufseigen. Beim Betrachter sollen alle Empfindungswerte für Zusammenklänge und Kontraste, die den Formen, Farben, Linien und Strukturen innewohnen, geweckt werden. Kunst ist für Bhaskar Hände eine Stätte unbegrenzter Experimentierfreude, ebenso ein Fest ausgeführter Möglichkeiten.

Kein blitzschneller Zugriff auf die Bildidee kennzeichnet das Werk des Malers. Hier ist ein Asiate am Werk, von dem wir alle geduldiges Sehen lernen können. Bild und Bildgrund können beim Prozeß des Werdens verschmelzen. Da findet beim Malen eine intensive Erforschung des Materials zugunsten eines hohen Niveaus technischer wie künstlerischer Verfeinerung statt. Figuration, oft ganz aus Bhaskar Handes Malerei verschwunden, wird ab und zu angedeutet oder kehrt manchmal wahrnehmbar zurück- Die Fläche wird als Tatort, Zielscheibe, Tanz- und Resonanzboden verstanden, als Seelengrund und Weltraum, Schlachtfeld oder Haut für Zärtlichkeit. Oft scheint sie Spielfeld einer Choreographie zu sein, deren Spuren sich ohne Raumkoordinaten verdichten und wieder lösen.

Bhaskar Handes Bilder haben ihre eigene Farbigkeit. Farbe wird zum dehnbaren Lirstoff. Farben geben Gefühlen Gewicht,

Your form is my creation

(Tuze Roop Maze Dene) is een tentoonstelling van beeldende kunst die zich onderscheidt van andere. Het is voor het eerst dat een moderne kunstenaar zich op een dergelijke grote schaal laat inspireren door traditionele bhakti poëzie in Marathi. De tentoonstelling bestaat uit schilderijen in een verscheidenheid aan materiaal, grafisch werk in verschillende technieken en modellen van sculpturen op monumentale schaal, en zijn de respons van een moderne (of wellicht postmoderne) kunstenaar op een van India's grootste dichters, de Marathi mysticus Tukaram.

Deze tentoonstelling is ook om andere redenen uniek te noemen. Bhaskar Handé werd geboren in Umbraj in het district Maval, niet ver van Dehu, waar Tukaram geboren werd. Hoewel zij door vier eeuwen gescheiden zijn, delen zij dezelfde geboortestreek. Weliswaar heeft Handé dertien jaar in Europa gewoond en is hij nu Nederlands staatsburger, maar zijn culturele signatuur is gelijk gebleven. Hij gaat voort met het schrijven van excellente poëzie in Marathi en zijn schilderijen worden gevoed door visuele vormen die rechtstreeks teruggaan naar landelijk Maharashtra. Zijn gevoel voor kleur, vorm en materiaal is typisch Indiaas. In 'Tuze Roop Maze Dene' blijkt zijn connectie met India zelfs op thematisch en conceptueel niveau.

Toch is het Indiase van Bhaskar Handé's kunst geen simpele flirt met etnische motieven. Het is het hart van zijn culturele identiteit in een multi-culturele, wereldomvattende gemeenschap van kunstenaars. Opmerkelijk is, dat hij de verfrissende kracht van Tukarams dichterlijke visie vorm weet te geven in zijn schilderijen en sculpturen, die hij zo een invoelbare culturele context verschaft. Iedere serieuze evaluatie van dit werk moet rekening houden met hun culturele oorsprong.

Bhakti Abhyaspeeth heeft besloten 'Your form is my creation' -Tuze Roop Maze Dene te sponsoren in India, juist omdat het de eerste grootschalige poging van een moderne kunstenaar is om het werk van een prominente bhakta dichter te interpreteren en zich door traditionele bhakti poëzie te laten inspireren. Dit is een nieuwe dialoog tussen de taal van poëzie en die van de schilderkunst, waarin motieven uit de unieke religieuze cultuur van varkari pelgrims een prominente rol spelen. Handé's Leitmotiv is het belangrijkste symbool voor Vithoba, dat hij op verschillende geometrische en perspectivistische manieren vorm geeft. In dit werk duiken semi-

abstracte vormen en figuren op van objecten waarmee de landelijke bevolking van Maharashtra bekend is, gebruiksvoorwerpen en gereedschappen die bijvoorbeeld gebruikt worden door boeren en huisvrouwen. Zij spelen een opvallende rol in de vormen en composities van dit werk. Veel van Tukaram's gedichten bevatten schilderachtige en levendige beelden. Handé weet deze teksten te vertalen in beelden. Toch is Handé's werk niet overwegend illustratief of uitdrukkelijk verhalend, maar het verwijst op een subtiele manier naar zijn culturele afkomst.

Dilip Chitre Vertaling Hans Plomp

Den Haag 700Jaar

Ik kwam in 1983 naar Nederland, sindsdien woon ik in Den Haag sinds ik in Den Haag woon heb ik in drie verschillende wijken -gewoond. Ik heb eerst in archipel buurt gewoond vervolgens in schilderswijk op het moment woon ik in transvaal. In de jaren 80-tig heb ik de stad Den Haag zien veranderen. Vanaf 1983 heb ik heel veel zien veranderen Ik heb 13 jaar lang in schilderswijk gewoond, sinds mijn verblijf in Nederland.

Als buitenlander heeft deze verrassende veranderingen veel invloed op mijn gedachten gebracht zo ook op mijn werk. Waar ik gewoond heb in schilderswijk, bevinden zich daar grote projecten, onder anderen de zwembad Houtzagerij, de volksbuurt museum en Vaillantlaan. Ik ben vaak erom heen een wandeling gaan maken. De huis blok op Rubensstraat is verplaatst met een verwonderlijk styl. Al die dagen dat ik aan het werk was, kreeg ik wisselend impulsen.

Ik heb meer grote steden van dicht bij gezien. Wisselend woon ik in Den Haag en Pune/Mumbai. Mumbai is een grote metropool in vergelijking met Den Haag Het dagelijks ritme van werk is in Den Haag meer gebonden aan de werkplaats, galerie, atelier voor een rustig wandeling kan ik terecht op het strand van scheveningen.

Wat mij bezig houdt zijn de veranderingen in systemen, zoals die in Den Haag en Europa plaatsvinden. Voorbeelden zijn het nieuwe stadhuis, vreemdelingen politie, grenzen, beleidsvoering. Deze zijn inde loop der tijd verandert en aangepast in en aan de maatschappij.

De nieuwe systemen brengen allerlei vernieuwde regels, elementen, gebouwen, plichten en belevingen met zich mee. Het stadsbeeld ontwikkelt mee, en er komen op straat steeds meer elementen bij met elke een eigen functie en betekenis Het voetpad is al lang niet meer voor de mens en staat vol met toegevoegde elementen. Op iedere hoek staan stoplichten, elke straat is gevuld met lantaarns, reklame, abri^s, fietsen en kettingen, motoren en ga maar door...

Winkels vernieuwen zich waar door het een totaal andere winkel lijkt met nieuwe logo's en huisstyl. Kan een mens makkelijk omgaan met deze snel wisselende systemen? Wat zou het resultaat zijn van deze spoed?

Wanneer je als burger door de stad reist op weg naar een afspraak, en je alle regels en signalen in acht neemt ben geestelijk gestorven inde file van tijd»

In alle elementen op straat, Klinkt de stem van de stad Die vraagt " Hoe
oud ben ik? " En " Hoe jong denk jij? " De rust van de stad, ik voel ledere
keer anders. In mijn werk komt deze rust terug Als " Cosmopolitan
Compliments "

Bhaskar Handé 1957. Umbraj India-

1987

Er moest onwetendheid zijn Genoeg om vreugde toe te laten
Over de reis van morgen
Waar men op reis tot nu toe van genoot
Daarover tan men alleen praten Na de ervaring
Waarom geldt dat ook niet
Voor reizen in 'het onbekende?

We kunnen napraten over waarom
De reis van gisteren Eindigde in 't onbekende
Maar pas als de reis van morgen is voltooid
Een reis is een weg zonder einde
Waarom de afstand meten die ik aflegde?
Is het niet belangrijker te weten
Dat ik deze reis maak?

1981

GROTE AFSTAND

Deze afstaand is groot
Dit gezelschap pijnlijk
Dit samenzijn zorgelijk
Deze nacht is rusteloos
Dit bed is bewegingloos.
Deze krekels zingen
Onder het bec1
Een paringsraga Luisterend Naar de ingehouden adem.

1984

TERWIJL JE HEEN EN WEER LOOPT

Kijk naar de zon

Terwijl je heen en weer loopt

Laat je ogen verblinden

Kijk naar de Maan

Verander met haar gestalten

Sluit intussen vriendschap met de Volle Maan

Sluit intussen vriendschap met de Nieuwe Maan

Zij zijn beide aan God gewijde courtisanes

En hebben beide hun rechten

Morgen kan je zeggen

Dat de duisternis van jou is

Dat het licht van jou is

Vergeet de kerkklok niet

Als je je rechten opeist

Denk goed aan het vrije onderkomen

Als je te laat bent verjies je je plaats

Vlak buiten de moskee zullen kraaien krassen

Die kom je weer tegen

Op de tiende dag na je dood

Ze zullen de aangeboden rijst-met-pinda-ballen niet aanraken

Hun snavel smerig van de honger net als jouw pindabal

Je zegt misschien "Ik ben verblind

Als ik naar dit hemellichaam kijk

Haar doorzichtigheid betovert mij

Dit hemellichaam, deze transparantie

Lost zich op in vorm loosheid

Voor mij die een vorm heeft

Blijft de vreugde van eenzaamheid

Van de verbijsterende stilte van eenzaamheid

vertaling Hans Plomp

Persberichten

Op vrijdag 12 april 1991 om 17.00 uur wordt in INKT 2 van de Stichting Grafiekwinkel INKT aan de Prinsengracht 20 te Don Haag een expositie geopend van het werk van de uit India afkomstige kunstenaar Bhaskar Handé, door de schrijver/ dichter Adriaan Morrien.

Het werk van Bhaskar Handé heeft een meditatief/ filologische achtergrond. De schetsen en vormen van hem zijn een neerslag van tijd, zich ontwikkelend in het werken van verschillende technieken en materialen, die op hun beurt weer leiden tot verdere gedachten. Het materiaal moet een bijdrage leveren aan het concept van het werk. Het onzichtbare denken kan worden vormgegeven met kleuren, materialen, afmetingen en vormen. Harmonie en evenwicht zijn de universele waarden die hij wil uitdrukken. De cirkel, het vierkant en de ovale vorm symboliseren in zijn werk eeuwige, stabiele waarden. Intuïtieve en emotionele lijnen kronkelen zich binnen deze vormen. Rust en onrust houden elkaar in balans en de kleurstelingen getuigen van een zoeken naar dit evenwicht. De ratio kan niet zonder emotie en zo is het werk van Bhaskar Hande vol van contrasten als het leven zelf. zijn huidige werk is een combinatie van poëzie en schilderen. Alhoewel de gedichten niet over zijn schilderijen gaan en zijn schilderijen niet over zijn gedichten, Beiden zijn zij onafhankelijk van elkaar en leiden een eigen leven. Sommigen noemen zijn schilderijen daarom "colour poems." De gedichten zijn spontane gedachten en komen tot stand nog voordat het op papier wordt gezet.

Tijdens de tentoonstelling, die loopt van 12 april tot en met 7 mei 1991, is er een boek te koop met poëzie en afbeeldingen van grafiek. Dit boek is er in zéér beperkte oplage! (45 stuks).

India - Nederland

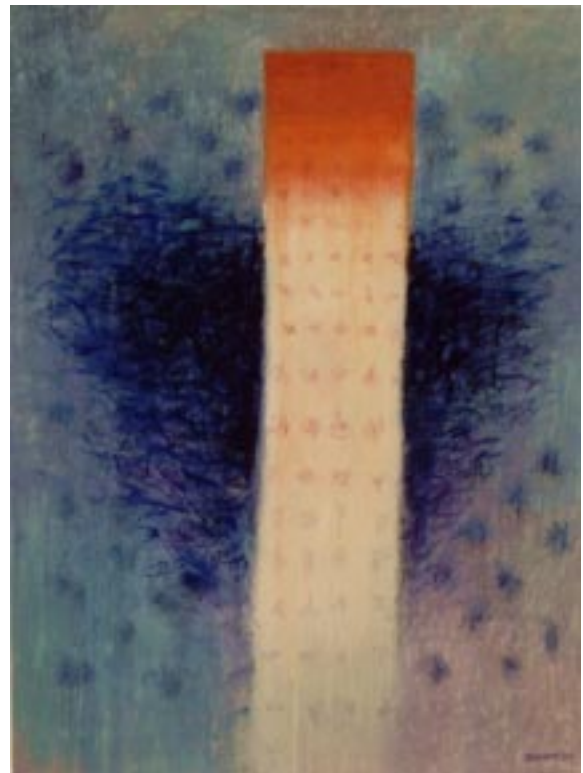
Gementehuis Loon op Zand, Nederland, juni 1998

Het werk van Bhaskar Handé ontstaat op het scherp van twee culturen en neemt daardoor zowel in de Nederlandse als in de Indiase wereld van de kunst, een opmerkelijke plaats in. Het reizen tussen verschillende culturen is een grote stimulans voor deze kunstenaar. De verandering in omgeving houdt zijn gedachten constant 'in proces' en ontwikkelt nieuwe creatieve impulsen. Naast zijn verbondenheid aan een Nederlandse galerie heeft hij een galerie in India geïnitieerd, waar ook eigentijdse Nederlandse kunst wordt getoond. Jonge Nederlandse kunstenaars krijgen zo in India de gelegenheid om in het buitenland te werken en artistieke ervaring op te doen.

Op 16-jarige leeftijd keerde hij zijn geboortedorp Umbraj de rug toe om in het hectische Bombay literatuur te gaan studeren. Om in zijn onderhoud te voorzien schilderde hij enorme reclameborden voor de filmindustrie en ontdekte zo zijn natuurlijke aanleg voor tekenen. Hij volgde een opleiding aan het Sir J. J. Institute of Applied Arts. Al in Bombay kwam Handé tot de conclusie dat aanpassing de enige overlevingsstrategie was. Wel ontdekte hij hoe belangrijk het voor hem was filologische teksten te blijven lezen en zelf gedichten te schrijven. Op die manier bleef hij contact houden met de Bhakti-beweging waarin hij was opgegroeid. Vooral de teksten van de 17e eeuwse dichter Tukaram waren bepalend voor zijn levenshouding. Steeds meer zijn beeld en tekst elkaar gaan beïnvloeden en uiteindelijk vond hij een abstracte vormtaal om gedichten van Tukaram te visualiseren.

In 1982 kwam hij op 25-jarige leeftijd naar Nederland, waar hij studeerde aan de Koninklijke Academie voor Beeldende Kunsten. Het grafisch werk van Bhaskar Handé laat zien hoe hij in zijn westerse omgeving geworteld is in de cultuur van zijn geboorteland. De confrontatie met het westen betekende een ware "cultuur shock", maar als logisch gevolg van zijn bewuste keuze stelde hij zich open voor de nieuwe invloeden. Op enkele figuratieve elementen na voert abstractie met geometrische en grillige vormen de boventoon. Ondanks dat de geometrische vormen grillig zijn en er spanning heerst tussen symmetrie en a-symmetrie is er rust, harmonie en evenwicht. Het kleurgebruik is merkwaardig en onverwacht mede doordat veel kleuren zijn ontleend aan het Indiase landschap. Egale effen kleurvlakken worden gecombineerd met expressief, tekenachtige vlakken.

De werken hebben de verschijningsvorm van tekens en lijken verslag te doen van een onbekende (religieuze) wereld. De driehoek, cirkel en vierkant worden steeds opnieuw gebruikt als echo van zijn Indiase afkomst. Omdat zijn werk in volkomen harmonie is met zijn levenshouding, zijn de omstandigheden waaronder hij werkt van minder belang en schakelt hij moeiteloos om van de ene cultuur naar de andere. In zijn werk probeert Handé te komen tot een individuele uiting van universele kunstvormen en bij te dragen tot een betere verstandhouding van mensen onderling. De talrijke manifestaties en exposities waaraan hij deelnam in Europa en in India zijn een overtuigend bewijs van zijn ideële drijfveren.

DUTCH_TOUCH

